

บทที่ 3

วิธีดำเนินการศึกษา

รูปแบบการศึกษา

การศึกษานี้เป็นการศึกษาเชิงพรรณนาหาความสัมพันธ์ (descriptive correlation study) โดยศึกษาความเต็มใจจ่ายสำหรับการจ่ายร่วมค่ารักษาพยาบาล และความสัมพันธ์ของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความเต็มใจจ่ายสำหรับการจ่ายร่วมค่ารักษาพยาบาล เช่น เพศ ขนาดครัวเรือน อายุ รายได้ การศึกษา ความพึงพอใจในสุขภาพของตนเอง ความพึงพอใจในการได้รับบริการ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร

ประชากรที่ศึกษาคือ ผู้มารับบริการ ณ ศูนย์สุขภาพชุมชน ในเครือข่ายของโรงพยาบาลมหาราชนครเชียงใหม่ โดยจังหวัดเชียงใหม่ได้ดำเนินโครงการประกันสุขภาพถ้วนหน้าเป็นจังหวัดนำร่อง ศูนย์สุขภาพชุมชนจึงได้เปิดดำเนินการตั้งแต่ เดือนมิถุนายน 2544 เป็นต้นมา มีผู้มารับบริการในเดือนแรก 600 คน และเพิ่มจำนวนเป็น 815 คนในเดือนกรกฎาคม 2544, 838 คนในเดือนสิงหาคม 2544, 915 คนในเดือนกันยายน 2544 แต่เมื่อเริ่มดำเนินโครงการประกันสุขภาพถ้วนหน้าทั่วประเทศ ผู้ป่วยเพิ่มเป็น 1,939 คนในเดือนตุลาคม 2544 และเพิ่มเป็น 2,506 คนในเดือนพฤศจิกายน 2544 และกลับลดลงเหลือ 2,250 คน ในเดือนธันวาคม 2544

เมื่อพิจารณาการเพิ่มของผู้มารับบริการที่เริ่มมีจำนวนที่คงที่ในเดือนตุลาคม พฤศจิกายน และธันวาคม 2544 ในเดือนมีนาคม 2545 ที่จะทำการศึกษาคาดว่าจำนวนผู้มารับการรักษามีจำนวนประมาณ 2,250-2500 คนต่อเดือน

2. กลุ่มตัวอย่าง

Smith (1999: 22) เสนอว่าในการศึกษาความเต็มใจจ่าย ขนาดของกลุ่มตัวอย่างควรเป็นจำนวนที่มากที่สุดที่สามารถเก็บข้อมูลได้และเป็นจำนวนที่มากพอที่จะทำให้สามารถคำนวณทางสถิติแล้วพิสูจน์สมมติฐานการศึกษาได้ และพบว่าในการศึกษาความเต็มใจจ่ายด้านสุขภาพมี

การใช้กลุ่มตัวอย่างตั้งแต่ 13 ถึง 3,486 คน แต่ส่วนใหญ่จะใช้จำนวนตัวอย่างอยู่ระหว่าง 200 ถึง 1,000 คน มีการศึกษาเพียงเล็กน้อยที่จะใช้กลุ่มตัวอย่างน้อยกว่า 100 คน

ตัวอย่างของการกำหนดกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาความเต็มใจจ่าย ธีระนันท์ สติรพงษ์สุทธิ (2542: 26) ได้ทำการศึกษาความยินดีที่จะจ่าย (Willingness to pay) ค่าหน่วยกิต และค่าธรรมเนียมต่างๆของนักศึกษาคณะเศรษฐศาสตร์ เมื่อมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ปรับเปลี่ยนเป็นมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐบาลโดยใช้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 70 คน พงษ์นรินทร์ ชื่นวงศ์ (2543: 31) ทำการศึกษาความเต็มใจจ่ายค่าธรรมเนียมการจัดการมูลฝอยในเขตเทศบาลเมืองพะเยา โดยกำหนดขนาดตัวอย่างจำนวน 380 คน Blumenschein, Johannesson, Yokoyama and Freeman (2001: 441) ศึกษาความเต็มใจจ่ายในเรื่องของสุขภาพระหว่างสถานการณ์จริงกับสถานการณ์ที่สมมุติขึ้นโดยทำการทดลองในภาคสนาม ได้เลือกใช้กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้ป่วยโรคหอบจำนวน 173 คน ชิดสุภาวงศ์ ดัจฉณีกุล (2544: 34) ได้ทำการศึกษาความพึงพอใจในสุขภาพ และความเต็มใจจ่ายค่ารักษาพยาบาล สำหรับโรคติดเชื้อทางเดินหายใจส่วนบนของผู้ป่วยในจังหวัดเชียงใหม่โดยใช้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 170 คน

สำหรับการศึกษาความเต็มใจจ่ายสำหรับการจ่ายร่วมค่ารักษาพยาบาลของผู้ป่วยที่มารับบริการรักษา ณ ศูนย์สุขภาพชุมชน ในเครือข่ายของโรงพยาบาลมหาราชนครเชียงใหม่ กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา คือ ผู้ป่วยอายุระหว่าง 15-60 ปี ที่มารับบริการรักษา ณ ศูนย์สุขภาพชุมชน ในเครือข่ายของโรงพยาบาลมหาราชนครเชียงใหม่ สมัครใจเข้าร่วมในการศึกษาในครั้งนี้ และไม่เคยถูกสัมภาษณ์ในเรื่องนี้มาก่อน ผู้ศึกษาได้กำหนดขนาดตัวอย่างเป็นจำนวนมากที่สุดที่สามารถเก็บข้อมูลได้ในระยะเวลาที่ทำการศึกษาในเวลา 1 เดือน คือ 300 คน โดยจำนวนผู้ป่วยเฉลี่ยในแต่ละวันที่มารับบริการ คือ 90 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสัมภาษณ์และแบบสอบถาม ความเต็มใจจ่ายสำหรับการจ่ายร่วมค่ารักษาพยาบาล รายละเอียดของแบบสัมภาษณ์และแบบสอบถามประกอบด้วย 3 ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ 1 แบบสัมภาษณ์ข้อมูลส่วนบุคคล และข้อมูลเกี่ยวกับการมารับบริการรักษา ณ ศูนย์สุขภาพชุมชน ได้แก่ เพศ อายุ จำนวนสมาชิกในครัวเรือน จำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่เป็นผู้มีรายได้ อาชีพหลัก รายได้เฉลี่ยต่อเดือน รายได้ครัวเรือนเฉลี่ยต่อเดือน ระดับการศึกษา ความเจ็บป่วยหลักที่ทำให้มารับการรักษา และโรคประจำตัว ลักษณะคำถามจะเป็นคำถามปลายเปิด ยกเว้นอาชีพ และการศึกษาที่จะมีตัวเลือกให้

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับความพึงพอใจในสุขภาพตนเอง เป็นคำถามที่ให้ผู้ป่วยประเมินระดับความเจ็บป่วย ความพึงพอใจในสุขภาพของตนเอง โดยใช้การวัดแบบ visual analog scale โดยกำหนดระดับคะแนนตั้งแต่ 0.0 คะแนน คือไม่มีความพึงพอใจสุขภาพตนเองเลย ถึง 10.0 คะแนน คือมีความพึงพอใจสุขภาพตนเองมากที่สุด

ข้อมูลความพึงพอใจในบริการที่ได้รับจากศูนย์บริการสุขภาพชุมชนโดยใช้การวัดแบบ ratingscale (RS) มีเกณฑ์ในการให้คะแนน ดังนี้

มากที่สุด	ให้คะแนน	5	คะแนน
มาก	ให้คะแนน	4	คะแนน
ปานกลาง	ให้คะแนน	3	คะแนน
น้อย	ให้คะแนน	2	คะแนน
น้อยที่สุด	ให้คะแนน	1	คะแนน

ส่วนที่ 3 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับการปรับปรุงบริการที่ได้รับ และข้อมูลความเต็มใจจ่าย สำหรับการจ่ายร่วมค่ารักษาพยาบาลเป็นคำถามถึงจำนวนเงินจ่ายร่วมที่ผู้ป่วยแต่ละคนเต็มใจจ่าย เพื่อแลกกับการได้รับบริการรักษาพยาบาลจากศูนย์บริการสุขภาพชุมชน ซึ่งการศึกษานี้จะศึกษาความพึงพอใจ 2 ระดับ คือ ความพึงพอใจในการบริการที่ได้รับในปัจจุบันและความพึงพอใจสูงสุดที่จะได้รับจากการบริการโดยใช้การถามแบบ คำถามปลายเปิด (open ended question)

การหาคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

การศึกษานี้ได้หาความตรงตามเนื้อหา (content validity) ของแบบสัมภาษณ์ในการวัดความพึงพอใจในสุขภาพและความเต็มใจจ่าย โดยผู้เชี่ยวชาญ 4 ท่าน

วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้ศึกษาเก็บรวบรวมข้อมูลโดยมีผู้ช่วยจำนวน 6 ท่าน เริ่มดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยขอหนังสือแนะนำตัวจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ถึงผู้อำนวยการโรงพยาบาลมหาราชนครเชียงใหม่ และนายกเทศมนตรีนครเชียงใหม่ เพื่อขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูล ภายหลังได้รับอนุมัติแล้ว ผู้วิจัยเข้าชี้แจงวัตถุประสงค์การศึกษา รายละเอียดในการเก็บรวบรวมข้อมูลต่อหัวหน้าภาควิชาเวชศาสตร์ครอบครัวซึ่งเป็นผู้รับผิดชอบศูนย์บริการสุขภาพชุมชน โรงพยาบาลมหาราชนครเชียงใหม่ หัวหน้าศูนย์บริการสุขภาพศรีวิชัย และหัวหน้าศูนย์บริการสุขภาพประจวบคีรีขันธ์ เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูล และประสานงานกับเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง จากนั้นผู้ศึกษาคำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้

1. คัดเลือกและขอความร่วมมือจากผู้ช่วยศึกษาจำนวน 6 ท่าน ตามที่ผู้ศึกษากำหนดคุณสมบัติไว้ดังนี้

1.1 เป็นผู้สำเร็จปริญญาตรีในสาขาวิชาที่เกี่ยวกับวิทยาศาสตร์การแพทย์

1.2 มีความสนใจเข้าร่วมการศึกษา

2. จัดทำคู่มือการใช้แบบสัมภาษณ์และแบบสอบถามให้กับผู้ช่วยศึกษา

3. เตรียมผู้ช่วยศึกษาโดยชี้แจงวัตถุประสงค์ในการศึกษา และฝึกอบรมทำความเข้าใจการใช้แบบสัมภาษณ์และแบบสอบถามแก่ผู้ช่วยศึกษา รวมทั้งเทคนิคขั้นตอนในการสัมภาษณ์ และการจัดบันทึกงานผู้ร่วมศึกษาเข้าใจตรงกัน

4. ผู้ศึกษาและผู้ช่วยศึกษาเดินทางไปแนะนำตัวกับเจ้าหน้าที่ศูนย์สุขภาพชุมชน เพื่อทำการเก็บข้อมูล

5. ผู้ศึกษาสาธิตวิธีการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยเริ่มจากการแนะนำตัวต่อกลุ่มตัวอย่างแล้วจึงทำการสัมภาษณ์ตามขั้นตอน คือ ส่วนที่ 1 สัมภาษณ์ข้อมูลส่วนบุคคล และข้อมูลเกี่ยวกับการมารับบริการ ส่วนที่สองให้กลุ่มตัวอย่างทำแบบสอบถามเกี่ยวกับความพึงพอใจในสุขภาพตนเอง และความพึงพอใจในบริการที่ได้รับจากศูนย์สุขภาพชุมชน และส่วนที่สาม สัมภาษณ์เกี่ยวกับความเต็มใจเข้าร่วมคำรักษาพยาบาลในสภาวะปัจจุบัน การปรับปรุงบริการ และความเต็มใจเข้าร่วมคำรักษาพยาบาลในระดับที่มีความพึงพอใจมากที่สุด ตามลำดับ

เพื่อให้เกิดความเข้าใจและสามารถปฏิบัติได้ตรงกันในระหว่างผู้เก็บข้อมูลทั้งหมด ผู้ศึกษาได้ทำการสาธิตการเก็บข้อมูลโดยให้ผู้ช่วยศึกษาสังเกตตั้งแต่การแนะนำตัว การชี้แจงวัตถุประสงค์ การขอความร่วมมือ วิธีการสัมภาษณ์ และการบันทึกข้อมูล โดยขณะที่ผู้ศึกษาทำการสัมภาษณ์ ผู้ช่วยศึกษาฟังและจดบันทึกในแบบสัมภาษณ์อีก 1 ชุด หลังจากสัมภาษณ์เรียบร้อยแล้ว นำแบบสัมภาษณ์ที่บันทึกโดยผู้ศึกษาและผู้ช่วยศึกษามาเปรียบเทียบกัน เพื่อดูความถูกต้องว่าบันทึกได้ตรงกันหรือไม่ ถ้าไม่ตรงกันผู้ศึกษาให้คำแนะนำต่างๆแก่ผู้ช่วยศึกษา หลังจากมีความเข้าใจตรงกันดีแล้ว ผู้ศึกษาและผู้ช่วยศึกษาแยกย้ายกันไปเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง

6. ผู้ศึกษาและผู้ช่วยศึกษาดำเนินการเก็บข้อมูลในเวลาเปิดทำการของศูนย์สาธารณสุขชุมชนคือ ศูนย์สาธารณสุขชุมชนโรงพยาบาลมหาราชนครเชียงใหม่ เปิดทำการระหว่างเวลา 8.00-16.00 น. ส่วนศูนย์สาธารณสุขศรีวิชัย และศูนย์สาธารณสุขประตู่เชียงใหม่ เปิดทำการระหว่างเวลา 8.00-12.00 น. ใช้เวลาในการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างคนละประมาณ 10-20 นาที โดยเก็บข้อมูลตั้งแต่วันที่ 28 มีนาคม -30 เมษายน 2545

7. ผู้ศึกษาตรวจสอบข้อมูลที่ทำการสัมภาษณ์เสร็จเรียบร้อยแล้วจากนั้นนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์ข้อมูล ตามวิธีการทางสถิติต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป Microsoft Excel และ SPSS for Window Version 10.0

1. ข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เพศ ขนาดครัวเรือน อายุ ระดับรายได้ ครัวเรือนเฉลี่ยต่อเดือน ระดับการศึกษา รวมทั้งข้อมูลศึกษาความพึงพอใจในสุขภาพของตนเอง ความพึงพอใจในการที่ได้รับบริการจากศูนย์บริการสุขภาพชุมชน และความเต็มใจจ่ายค่าธรรมเนียมรักษาพยาบาล วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการแจกแจงความถี่ ร้อยละ (percentage) ค่าสูงสุด ค่าต่ำสุด ค่าเฉลี่ย (arithmatic mean) มัชยฐาน (median) ฐานนิยม (mode) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน
2. การวิเคราะห์ความแตกต่างของมูลค่าความเต็มใจจ่ายร่วมค่ารักษาพยาบาลของผู้ป่วย ตามสถานที่ที่ไปรับบริการรักษา ใช้สถิติ Non-parametric (Kruskal-Wallis)
3. การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อความเต็มใจจ่ายร่วมค่ารักษาพยาบาลจากแบบจำลองมูลค่าความเต็มใจจ่ายที่ได้กำหนดไว้ คือ

$$WTP = f(HP, SP, Y, FM, ED, AGE, G)$$

การทดสอบความสัมพันธ์เบื้องต้นระหว่างตัวแปรอิสระต่าง ๆ ในแบบจำลอง เพื่อหลีกเลี่ยงปัญหา multicollinearity โดยวิธีพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (correlation coefficients) ของตัวแปรอิสระต่าง ๆ และประเมินผลของตัวแปรอิสระต่างๆต่อค่าความเต็มใจจ่าย โดยวิเคราะห์สมการถดถอย (regression)

สถานที่ดำเนินการศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษาในครั้งนี้ได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูล ณ ศูนย์สุขภาพชุมชน ในเครือข่ายของโรงพยาบาลมหาราชนครเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ 3 แห่ง คือ 1) ศูนย์บริการสุขภาพชุมชน โรงพยาบาลมหาราชนครเชียงใหม่ 2) ศูนย์บริการสาธารณสุขศรีวิชัย และ 3) ศูนย์บริการสาธารณสุขประจักษ์เชียงใหม่

ระยะเวลาในการดำเนินการศึกษา

ระหว่าง วันที่ 1 มกราคม 2545 - 30 พฤษภาคม 2545